

Na osnovu članova 19. i 21. Statuta Saveta za štampu i članova 15. i 16. Poslovnika o radu Komisije za žalbe, Komisija za žalbe Saveta za štampu u sastavu: Zlatko Čobović, Tamara Skrozza, Jelena Petković, Nadežda Budimović, Filip Švarn, Jelka Jovanović, Rodoljub Šabić, Ana Martinoli, Milena Vasić i Olivera Milošević, na sednici održanoj 30. 1. 2025. godine, jednoglasno donosi

ODLUKU

Tekstom „Žene u crnom’ donirale veliku novčanu sumu studentima”, objavljenim 31. decembra 2024. godine, portal „B92.net“

1.prekršio je tačke 1, 2 i 3 Poglavlja I (Istinitost izveštavanja) Kodeksa novinara i novinarki Srbije o obavezi novinara da tačno, objektivno, potpuno i blagovremeno izvesti o događajima od interesa za javnost, poštujući pravo javnosti da sazna istinu i držeći se osnovnih standarda koje propisuje Kodeks, da prvi jasnu razliku između činjenica koje prenosi, komentara, pretpostavki i nagađanja, kao i odredbu po kojoj je sa novinarstvom nespojivo objavljivanje neosnovanih optužbi, kleveta i glasina,

2.prekršio je tačku 2 Poglavlja II (Nezavisnost od uticaja), po kojoj ekonomski i politički interesi izdavača ne smeju da utiču na uređivačku politiku na način koji bi za posledicu imao netačno, pristrasno, nepotpuno i neblagovremeno informisanje javnosti,

3.prekršio je tačke 2 i 3 Poglavlja III (Odgovornost novinara/novinarki), po kojoj novinari/novinarke neguju kulturu i etiku javne reči, ne koriste govor mržnje, agresivnu retoriku ili retoriku koja može podsticati na diskriminaciju ili agresivno ponašanje, odnosno po kojoj su novinari/novinarke, pre svega, odgovorni javnosti i tu odgovornost ne smeju da podrede interesima drugih, a posebno ne interesima izdavača, korporacija, vlade i drugih državnih organa,

4. prekršio je i tačku 3 Poglavlja VIII (Odnos prema izvorima) o obavezi novinara/novinarki da konsultuju što više izvora.

Nalaže se portalu “B92net” da ovu odluku objavi u roku od pet dana od dana dostavljanja odluke.

Odluka Komisije biće objavljena na sajtu Saveta za štampu (www.savetzastampu.rs) i dostupna javnosti.

OBRAZLOŽENJE

Sanja Pavlović, članica Komisije za žalbe Saveta za štampu, podnela je žalbu zbog tekstova identičnog sadržaja koji su objavljeni na pet portala, među kojima je i portal „B92.net“, verujući da je prekršeno više tačaka Kodeksa iz poglavlja Istinitost izveštavanja, Odgovornost

novinara/novinarki, Poštovanje dostojanstva i Odnos prema izvorima. „U tekstu se ne navodi nijedan dokaz, izvor, niti se pružaju informacije o tome da su za izjavu, odnosno proveru tvrdnji, pitane pomenute Žene u crnom, niti studentkinje i studenti (tačno je da se navodi da će 'studenti ćutati, ali niko, nikada neće moći da demantuje', međutim iz ovoga se ne može zaključiti da su pitani za komentar ili proveru objavljene informacije)“, navela je, između ostalog, u žalbi. Žaliteljka je zatražila i da se Komisija izjasni o prekršaju tačke kojom se od novinarki i novinara zahteva da poštuju princip nenanošenja štete ugledu i dostojanstvu ličnosti i ne učestvuju u širenju neistina ili kontinuiranom zlonamernom narušavanju reputacija osoba o kojima izveštavaju. Navela je da, iako u tekstovima nije pomenuta nijedna osoba imenom i prezimenom, sama činjenica da je identičan tekst u roku od nekoliko minuta objavljen na pet različitih portala, govori o nameri nanošenja štete ugledu i dostojanstvu, pre svega aktivistkinjama Žena u crnom. Prateći medijsko izveštavanje o studentskim protestima i blokadama univerziteta proteklih nedelja, može se uočiti trend među pojedinim medijima koji imaju sličan cilj da diskredituju pojedinačne osobe ili studentkinje i studente u blokadi kao kolektiv, te da bi Komisija, iako te objave nije razmatrala, trebalo da uzme u obzir taj kontekst.

U odgovoru na žalbu redakcija portala B92 osporila je navod iz žalbe da nije naveden izvor, jer su naveli da je tekst prenet sa portala „Alo.rs“, što je i naznačeno u tekstu. Tekst je prenet u izvornom obliku, bez izmena, u skladu sa članom 9 stavom 2 Zakona o javnom informisanju i medijima. „U odnosu na ostale tačke, zanemarena je zakonska mogućnost podnosioca žalbe da zahteva objavljivanje demantija, čime bi se omogućilo umanjeње eventualnih štetnih posledica na koje ukazuje. Redakcija je to ponudila, a izričito odbijanje ostavlja pitanje stvarnih motiva žalioaca, budući da oni nisu usmereni ka smanjenju eventualnih štetnih posledica za koje žalilac tvodi da su nastale objavljivanjem teksta“, ističe se u odgovoru na žalbu.

Redakcija je ukazala i na sukob interesa jer je član Komisije u isto vreme i podnosilac žalbe, što dovodi u pitanje nepristrasnost odlučivanja. Postavlja i pitanje aktivne legitimacije za podnošenje žalbe, jer nisu navedeni lični podaci žaliteljke, a nije zastupnik Žena u crnom, zbog čega su predložili obustavu postupka.

Kad je reč o aktivnoj legitimaciji, članom 3 Poslovnika o radu Komisije za žalbe jasno je propisano da svaki član Komisije za žalbe može podneti žalbu i nije predviđeno da za to treba da traži bilo čiju saglasnost, odnosno da to mora da radi kao nečiji zastupnik. Komisija ne može da razmatra obustavu postupka zbog sukoba interesa, jer bi time postupila suprotno propisu po kojem radi.

Takođe, podnosilac žalbe nema obavezu da pre podnošenja žalbe uputi demanti redakciji, kao što ne mora da prihvati ni predlog redakcije da objavi odgovor. Savet za štampu to preporučuje i uvek prvo pokuša da problem reši dogovorom, ali poštuje i pravo podnosioca žalbe da na to ne pristane. Komisija ne može da spekulise o motivima žalioaca da donese takvu odluku, niti su ti razlozi važni za ocenu da li je spornim tekstom prekršen Kodeks novinara i novinarki Srbije.

A članovi Komisije veruju da je objavljivanjem ovakvog teksta grubo prekršeno više tačaka Kodeksa. U tekstu ne postoji razlika između činjenica s jedne i spekulacija i nagađanja s druge strane, iznete su ničim nepotkrepljene optužbe, objavljene tvrdnje, za koje nije navedeno odakle potiču i ne može se zaključiti da je konsultovano više izvora. Po mišljenju Komisije, ovakvo izveštavanje nije u skladu sa osnovnim profesionalnim standardima, koji podrazumevaju tačno, objektivno, potpuno i blagovremeno izveštavanje o događajima od interesa za javnost. Komisija ima razloga da veruje (posebno s obzirom na to da je potpuno isti tekst, sa identičnim naslovom, objavljen u više medija) da je u ovom slučaju do netačnog, pristrasnog i nepotpunog izveštavanja došlo zbog uticaja političkih ili ekonomskih interesa izdavača na uređivačku politiku, kao i da je redakcija interes javnosti podredila tim interesima.

Opisujući Žene u crnom kao „ozloglašene“, finansirane od strane „podružnica CIA“, a studentske proteste kao proteste „antisrpskog karaktera“, portal je prekršio i tačku koja se odnosi na poštovanje etike i kulture javne reči i zabranu korišćenja retorike koja podstiče na diskriminaciju i agresivno ponašanje.

Kad je reč o tački 3 poglavlja Poštovanje dostojanstva, na koju je podnositeljka žalbe takođe ukazala, članovi Komisije smatraju da se ova odredba odnosi na nedozvoljeno vođenje kampanja protiv određenih ljudi, što bi podrazumevalo objavljivanje serije tekstova sa ciljem njihove diskreditacije, te da se u ovom slučaju ne može, na osnovu jednog teksta iz žalbe, doneti odluka o „kontinuiranom zlonamernom narušavanju reputacije“.

U vezi sa tvrdnjama redakcije da je izvor naveden jer je naznačeno da je tekst prenet sa portala Alo.rs, te da je tekst prenet u izvornom obliku, bez izmena, Komisija ukazuje da su urednici odgovorni za sav sadržaj koji objavljuju, bez obzira da li je nastao u toj redakciji ili je preuzet iz drugog medija. Preuzimanje tekstova ne oslobađa ih odgovornosti, niti obaveze da pre objavljivanja provere tačnost informacija koje objavljuju, posebno ako one, kao u ovom slučaju potiču od neimenovanih izvora.

Beograd, 30. 1. 2025.

Predsedavajući

Zlatko Čobović